

Aan de leden van de commissie VWS
van de Eerste Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG
postbus@eerstekamer.nl

Datum
1 oktober 2018
Contactpersoon
Jan Visscher
Ons kenmerk

Bijlage(n)
Telefoon
06-13203391
Uw kenmerk

Onderwerp
Behandeling van de evaluatie van de Jeugdwet

Geachte senatoren,

Bijna vier jaar geleden trad de Jeugdwet in werking, die één van de grootste stelselwijzigingen ooit in gang zette. Binnenkort bespreekt u de (tussen)evaluatie van de Jeugdwet. Graag geven wij u onze aandachtspunten bij deze evaluatie mee, waarbij we ons met name richten op 'stelsel-vraagstukken' die voor de Eerste Kamer relevant kunnen zijn.

De decentralisatie van de jeugdzorg, jeugdbescherming, jeugd-ggz en zorg voor jeugd met een beperking was en is een enorme operatie, met veel invoeringsvraagstukken en -problemen. Deze decentralisatie was echter geen doel op zich, maar een middel om de gewenste transformatie (verbetering) van de jeugdhulp te realiseren. De tussenevaluatie van de Jeugdwet bevestigt wat de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (BGZJ: Jeugdzorg Nederland, GGZ Nederland, VGN en VOBC) al langer signaleren: de transformatie naar betere zorg komt op veel plekken nog onvoldoende van de grond en veel knelpunten in de uitvoering zijn nog altijd niet of onvoldoende opgelost. Het Actieprogramma Zorg voor de Jeugd biedt goede aanknopingspunten om hier verandering in te brengen, maar het is dan wel cruciaal dit ambitieuze actieprogramma van voldoende middelen te voorzien om de gestelde doelen daadwerkelijk te realiseren. Daar ontbreekt het nu echter nog aan.

Tussenevaluatie: herkenbare conclusies, maar te smalle blik

De meeste conclusies uit het evaluatierapport zijn herkenbaar voor de BGZJ. Onze voornaamste kritiek op deze tussenevaluatie is dat er te weinig is gekeken naar cruciale aanpalende beleidsterreinen en wetten die samenhangen met het functioneren van de Jeugdwet. De verbinding met onder andere de Wet Passend Onderwijs, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Participatiewet, de Wet Langdurige Zorg (Wlz) en de Zorgverzekeringswet (Zvw) ontbreekt, terwijl veel knelpunten juist ontstaan door de schotten tussen deze wetten. In het bijzonder jeugdigen met ontwikkelingsvragen of een

beperking of psychische problemen verdienen specifiekere aandacht in de evaluatie. Ook is in de tussenevaluatie niet gekeken naar de bredere justitiële keten waarin jeugdbescherming en jeugdreclassering functioneren en blijven de Raad voor de Kinderbescherming, Halt, kinderrechtshouders en Veilig Thuis buiten beeld. Hetzelfde geldt voor de aansluiting van de jeugdhulp op de zorg (vanuit Zvw en Wlz) en ondersteuning (Wmo) aan volwassenen en de bredere benadering van de gezinsbehandeling. We vragen u om erop toe te zien dat de volgende evaluatie een bredere insteek krijgt, met aandacht voor de hierboven gesignaleerde raakvlakken en belangrijke aanpalende systemen en wetten.

Actieprogramma Zorg voor de Jeugd: boter bij de vis

Het Actieprogramma Zorg voor de Jeugd is door de BGZJ-branches met instemming ontvangen. De ambities en gekozen richting ondersteunen we, maar er moet nog veel uitgewerkt en waargemaakt worden. Onze voornaamste zorg zit bij de financiële paragraaf van het programma. Voor het waarmaken van de ambities uit het programma is geld nodig voor de uitvoering en de ondersteuning. De in de financiële paragraaf genoemde 200 miljoen euro voor de 'Voorziening voor tekorten Sociaal Domein' is een herverdeling van middelen tussen gemeenten om de meest problematische knelpunten aan te pakken, maar het is geen specifieke investering in de ambities uit de zes actielijnen. De 108 miljoen euro voor het Transformatiefonds worden uitgesmeerd over drie jaar en naar rato verdeeld over alle jeugdregio's. Dat is natuurlijk beter dan niets, maar staat in geen verhouding tot de uitdagingen die er liggen. De ambities in het programma verdienen boter bij de vis.

Landelijke taken in een gedecentraliseerd stelsel

Onze ambities en die uit het Actieprogramma Zorg voor de Jeugd moeten vooral op lokaal en regionaal niveau waargemaakt worden. Gemeenten en onze leden zijn dus vooral aan zet om hier stappen in te zetten. Ze kunnen dat echter niet alleen. Het rijk is aan zet om te zorgen dat aan de belangrijkste randvoorwaarden wordt voldaan, zoals: het beschikbaar stellen van voldoende middelen; het tegengaan van versnippering door uiteenvallende regio's; het terugdringen van de administratieve lasten door uniformering en vereenvoudiging van de inkoopregels, dus: actief invulling geven aan de stelselverantwoordelijkheid. Daarnaast is voor onderzoek en kennisontwikkeling een landelijke infrastructuur nodig, omdat dit anders versnipperd in een decentraal stelsel. Juist voor de gewenste transformatie is gedegen onderzoek en verspreiding van de daarmee opgedane kennis van groot belang. Over de (specialistische) kennis in wijkteams zijn al sinds de decentralisatie grote zorgen. Het zou goed zijn om, met respect voor de lokale beleidsvrijheid bij het vormgeven van deze teams, landelijk vast te leggen aan welke basisvereisten wijkteams in ieder geval moeten voldoen en daar ook op toe te zien.

Gemeentelijke tekorten: druk op tarieven, professionalisering en innovatie

Het regent nog altijd krantenberichten over tekorten bij gemeenten in lokale, regionale en landelijke media in het hele land. Een algemene stijging van het Gemeentefonds (accres) zou meer ruimte moeten gaan bieden, maar die stijging moeten gemeenten inzetten voor een breed palet aan doelen uit het Interbestuurlijk Programma en de hoogte van de stijging lijkt tegen te vallen. Wij kunnen niet beoordelen of gemeenten daadwerkelijk geld tekort komen, maar gezien de bezuiniging van 15 % (450 miljoen euro) bij de decentralisatie en de constatering dat investeren in transformatie in eerste instantie vooral meer geld kost, lijken de zorgen van gemeenten reëel. Dat gemeenten onder druk hiervan geneigd zijn in de inkoop van jeugdhulp te lage tarieven te bieden is misschien wel te begrijpen, maar niettemin onaanvaardbaar. Kwaliteit, capaciteit én continuïteit van jeugdhulp komen in gevaar. De

werkdruk loopt zo ver op dat dit grote gevolgen heeft voor de werkers in de jeugdsector en vacatures zijn steeds moeilijker in te vullen. Aanbieders willen én moeten jeugdhulp van goede kwaliteit leveren, volgens de geldende professionele standaarden en met de daarbij behorende activiteiten gericht op professionalisering, kennisontwikkeling en innovatie: daarbij hoort een fair tarief. Recent onderzoek door Berenschot¹ toont aan dat de tarieven die gemeenten in 2016 voor jeugdbescherming en jeugdreclassering betaalden gemiddeld zelfs 10 % onder de kostprijs lagen. Bij andere jeugdhulpvormen speelt dit ook. De ambitie 'investeren in vakmanschap' in actielijn 6 van het Actieprogramma Zorg voor de Jeugd kan alleen gerealiseerd worden als hiervoor ook ruimte gecreëerd wordt: dit vraagt om tijd en middelen.

Administratieve lasten: nog steeds een groot probleem

De problematiek van 'vermijdbare administratieve lasten' blijft onverminderd groot in de jeugdhulp en jeugdbescherming. De ontwikkelde administratieve standaarden worden nog steeds niet (goed) gebruikt of door gemeenten weer aangevuld, waardoor de lastendruk groot blijft. Zware aanbestedingsprocedures, kortlopende contracten en regio's die uit elkaar vallen, zorgen ook voor veel extra papierwerk. Er is sprake van toenemende versnippering door gemeenten die zich afsplitsen van de oorspronkelijke jeugdregio's. De afspraak dat gemeenten problemen rond het woonplaatsbeginsel onderling oplossen, wordt vaak niet nagekomen en buitenregionale plaatsingen leiden tot buitenproportioneel veel administratief gedoe.

De overgang van de jeugdhulp naar gemeenten is een feit, maar de gewenste verandering (transformatie) van de zorg staat nog in de kinderschoenen. Wie kijkt hoe uitgebreid, ook in tijd, de invoering van bijvoorbeeld de Omgevingswet wordt voorbereid, kan niet anders dan concluderen dat de Jeugdwet wel erg snel en met weinig gerichte overgangsmaatregelen is ingevoerd. Logisch dus dat deze stelselwijziging nog niet optimaal uitpakt. Het is dan ook de taak van de rijksoverheid om op stelselniveau bij te sturen en de randvoorwaarden te creëren om te zorgen dat de zorg voor kwetsbare kinderen op de juiste wijze vorm kan krijgen.

Met vriendelijke groet,
Namens de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (BGZJ)

Veronique Esman-Peeters
directeur GGZ Nederland

¹ <https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/onderzoek-kostprijzen-jeugdbescherming-en-jeugdreclassering-afgerond/>